

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

ชุดโครงการวิจัยระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนท้องถิ่นในชุมชนป่าเมี่ยง
Participatory Action Research (PAR) on Agricultural Systems in
the Forest Tea-based Cultivation Community

แผนการวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูงและการวิจัยเชิงพื้นที่

โดย

กชพร สุขจิตภิญโญ และคณะ

สนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

ชุดโครงการวิจัยระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนท้องถิ่นในชุมชนป่าเมี่ยง
Participatory Action Research (PAR) on Agricultural Systems in
the Forest Tea-based Cultivation Community

แผนการวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูงและการวิจัยเชิงพื้นที่

คณะผู้วิจัย

สังกัด

กชพร สุขจิตภิญโญ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ธีรนาถ คักดีปรีชากุล

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ภาวิณี คำแสน

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

วินัย จอมนงค์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

ศุภกฤต วรรณสิทธิ์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

มกราคม 2562

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัย ขอบขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยชุดโครงการวิจัยระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมบนฐานทุนท้องถิ่นในชุมชนป่าเมี่ยง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เกษตรกร และเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คณะผู้วิจัย
มกราคม 2563

คณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการ

ชื่อ-สกุล นางสาวกชพร สุขจิตภิญโญ
 ตำแหน่ง นักวิจัย
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8497 ต่อ 3201 โทรสาร 0-5332-8494
 Email: Khodchaporns@hrdi.or.th

ผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาวธีรนาฏ คักดีปรีชากุล
 ตำแหน่ง นักวิจัย
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8497 ต่อ 3403 โทรสาร 0-5332-8494
 Email: Teeranats@hrdi.or.th

ชื่อ-สกุล นางสาวภาวิณี คำแสน
 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการ
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 0-5332-8497 ต่อ 3201 โทรสาร 0-5332-8494
 Email: phawineeks@hotmail.com

ชื่อ-สกุล นายวินัย จอมนงค์
 ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมและพัฒนา
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 086-336-9012
 Email: kaziyorch@gmail.com

ชื่อ-สกุล นายศุภกฤต วรรณสิทธิ์
 ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่โครงการ
 หน่วยงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
 ที่อยู่ 65 หมู่ 1 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
 โทรศัพท์ 089-955-6393
 E-mail: suphakitworanansit@gmail.com

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
คณะผู้วิจัย	ง
สารบัญ	ฉ
บทคัดย่อ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
2.1 การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในระบบวนเกษตร	4
2.2 การสร้างมูลค่าเพิ่มของพืชท้องถิ่น	5
2.3 การปลูกพืชทอญญี่ปุ่น	7
2.4 การเลี้ยงผึ้งโพรงและชันโรงบนพื้นที่สูง	9
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	11
3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานการวิจัย	11
3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย	12
3.3 ระยะเวลาการดำเนินงาน	12
บทที่ 4 ผลการวิจัย	13
4.1 สภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนและรูปแบบการดำรงชีพของครัวเรือน	13
4.2 การศึกษาระบบการปลูกพืชที่สร้างรายได้ในชุมชนป่าเมี่ยง	18
4.3 การทดสอบเทคโนโลยีการเลี้ยงผึ้งโพรงในชุมชนป่าเมี่ยง	34
4.4 เกษตรกรผู้นำในแต่ละรายสาขา	45
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	46
5.1 สรุปสภาวะเศรษฐกิจครัวเรือนและรูปแบบการดำรงชีพของครัวเรือน	46
5.2 สรุปผลการศึกษาระบบการปลูกพืชที่สร้างรายได้ในชุมชนป่าเมี่ยง	47
5.3 สรุปผลการทดสอบเทคโนโลยีการเลี้ยงผึ้งโพรงในชุมชนป่าเมี่ยง	48
เอกสารอ้างอิง	50

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ข้อมูลสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนจำแนกตามรายหมู่บ้าน	15
2	ปริมาณและคุณภาพผลผลิตฟักทองญี่ปุ่นในแต่ละกรรมวิธี	30
3	แหล่งรับซื้อน้ำผึ้งที่สำคัญในภาคเหนือตอนบน	36
4	ผลผลิตจากผึ้งและรายได้ของเกษตรกร	38

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

1 เปรียบเทียบผลผลิตพืชทองญี่ปุ่นหลังนาในแต่ละกรรมวิธี

29

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดและความเชื่อมโยงของชุดโครงการวิจัย	3
2	ลักษณะการดำรงชีพของครัวเรือนในป่าแป๋	13
3	คุณสมบัติของระบบเกษตรในพื้นที่ป่าแป๋	16
4	การเก็บข้อมูลการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ป่าแป๋	18
5	การสาธิตการตัดแต่งกิ่งชา	19
6	การเก็บชาด้วยเครื่องมือเก็บเกี่ยว	19
7	ขั้นตอนการผลิตชา	20
8	การศึกษาดูงาน ณ บ้านห้วยน้ำกิน	21
9	การตรวจสอบสถานที่แปรรูปผลิตภัณฑ์ชาบ้านปางมะกล้วย	23
10	การอบรมมาตรฐานอินทรีย์ ณ บ้านแม่ไคร้	24
11	ขั้นตอนการผลิตเครื่องดื่มสมุนไพรชาเมืองม่อนนางเกตุ	26
12	การปลูกฟักทองญี่ปุ่นแบบขึ้นค้าง (กรรมวิธีที่ 1)	30
13	การปลูกฟักทองญี่ปุ่นแบบจัดแถว (กรรมวิธีที่ 2)	30
14	วิธีการเพาะกล้าฟักทองญี่ปุ่น	31
15	การเตรียมแปลงปลูกฟักทองญี่ปุ่นในพื้นที่นา	31
16	การทดสอบพันธุ์อาโวคาโดที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำภายในแปลงเกษตรกร	34
17	กิจกรรมเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์น้ำผึ้ง	37
18	การอบรมการเลี้ยงผึ้งโพรงบนพื้นที่สูง	38
19	วิธีการเก็บเกี่ยวน้ำผึ้งผ่านการกรองและคัดแยกหลอดรวงน้ำผึ้ง และการเก็บเกี่ยวน้ำผึ้งด้วยการใช้มือบีบ	39
20	ลังไม้ประกอบที่ดัดแปลงจากลังผึ้งพันธุ์	39
21	การฝึกทำลังผึ้งโพรงของเกษตรกรในป่าแป๋	39
22	อุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงผึ้งเบื้องต้น	40
23	ขั้นตอนการทำไขผึ้งสำหรับหล่อผึ้งโพรง	40
24	การวางผึ้งโพรงที่เหมาะสม	41
25	ขั้นตอนการประดิษฐ์ถังกรองน้ำผึ้ง	41

ภาพที่		หน้า
26	วิธีการเก็บเกี่ยวน้ำผึ้ง	42
27	การสาธิตวิธีการเก็บเกี่ยวน้ำผึ้งให้ได้คุณภาพ	43
28	การเก็บเกี่ยวน้ำผึ้งของเกษตรกร	43
29	ตัวอย่างผลการวิเคราะห์คุณภาพน้ำผึ้งของเกษตรกร	44
30	เกษตรกรผู้นำที่เกิดจากการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม	45

